

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

2008 m. gegužės 16 d.

Eina nuo 1988 m.
spalio 28 d.

Nr. 18 (800)

Lietuvą su Ukraina suartina patirti komunistinio genocido baisumai

Gegužės 12 d. mūsų šalyje su oficialiu vizitu viešėjo Ukrainos preidentas Viktoras Juščenka su ponia. Didelis būrys buvusių politinių kalinių ir tremtinių su tautiniais drabužiais, savo organizacijų vėliavomis ir gėlėmis susirinko Vilniuje prie Genocido aukų muziejaus. Pakilos nuo-

tarptautinio labdaros fondo „Ukraina 3000“ vykdomos programos „Istorijos pamokos: holodomorė 1932–1933 metais“ dalį. Šio fondo Stebėjimo tarybos pirmininkė yra Ukrainos prezidento žmona Kateryna Juščenko.

Apsilankę muziejuje Lietuvos ir Ukrainos prezidentai

pagerbė žuvusiuju atminimą prie paminklo sovietų okupacijos aukoms. Pirmasis kalbą pasakė mūsų šalies prezidentas Valdas Adamkus. I Ukainos prezidentą jis kreipėsi šiltai, vadinti,

taikos nuskaidrinti žmonės būriavosi laukdami Ukrainos prezidento. Pagerbtį nepriklausomą Ukrainą, jos prezidentą ir kritusius kalinimą ir kovos draugus čia atvyko LPKTS pirmininkas Antanas Lukša. „Tremtiniui“ jis pasakojo, kad kalėdamas Vorkutoje jis turėjo daug draugų – politinių kalinių iš Ukrainos. Lageryje su ukrainiečiais jis organizavo sukilių. Apie juos jis atsiliepė tik geruoju, minėjo ukrainiečius, kaip drąsus ir ryžtingus kovotojus, nepamainomus kovos draugus. Su liūdesiu prisiminė, kad jų organizuoto sukilio metu daugiausia žuvo ukrainiečių, nors parastai lageriuose jų būdavo beveik tiek pat, kiek ir lietuvių politinių kalinių.

Lietuvos ir Ukrainos prezidentai pagerbė žuvusiuju atminimą prie paminklo sovietų okupacijos aukoms

damas jį bičiuliui. V. Adamkus prisipažino, kad jam sunku surasti tinkamų žodžių išreišksti tai, ką patyrė pabuvę minimoje parodoje. Jis išreiškė pageidavimą, kad kuo daugiau žmonių apsilankytų šiotoje vietoje ir pamatyti, kas buvo išgyventa. Jis teigė, kad Lietuvos jaunimas turėtų šią vietą lankytis be sustojimo.

„Lietuvos žmonės irgi skaudžiai patyrė sovietinės sistemos, kuri nesirinkdama griovė žmonių likimus ir sva Jones, naikino ir luošino taujas, barbariškumą. Šiandien gedime savo Tautos žuvusiuju ir pagerbiame jų atminimą. Tačiau kartu tvirtai žinome, kad piliečių atmintis apie holodomorą ir tremtį – tai kelias į tiesą, atvirą ir solidarią visuomenę. Ukrainos ir Lietuvos istorinių tragedijų pamokos kartu stiprina viltį, kad neatsiejamos vertybės – tiesa ir laisvė – visada bus mūsų taujų gyvenimo ir sugyvenimo pagrindas. Ši atmintis ukrainiečių ir lietuvių tautoms padėjo išsilaidyti prieš okupantų terorą, išsaugoti nepalaužtą laisvės troškimą ir vėl drąsiai išsakyti savo apsisprendimą būti stiprios dvasios ir viltingos ateities valstybėmis.

Holodomoras – bolševikų režimo Ukraine dirbtinai sukeltas badas, nuo kurio, išvairiai skaiciavimais, žuvo 7–10 mln. ukrainiečių. Vilniuje atidaryta paroda sudaro

Lemtis jiems skyrė kitokį gyvenimą – be artimųjų šilumos, be patogios buities ir saugaus miego. Juos globojo Lietuvos miškai, nuoširdžių ir bebaimių tautiečių dėmesys bei pagalba. Tai – mūsų partizanai, protestavę prieš okupanto primestą tvarką ir norejė taikystis su atėjūnų diktatu. Antrojo pasaulinio karso pabaigoje, kai 1944–ai-

siais sovietų karinės struktūros paskelbė visuotinę vyru mobilizaciją, į partizanų būrius telkėsi Lietuvos jaunimas. Ne mūsų šis karas, ne mes pri-valome ginti „didžiąją“ tėvynę, sakė daugelis jaunuolių ir rinkosi rezistencinę kovą.

I Lietuvos gyventojų palaikomą organizuotą karinę struktūrą stojo susipratę, patroliškai nusitekė jaunuoliai –

kūrėsi partizanų būriai siekdami vieno tikslą – kaip galint greičiau priartinti Lietuvos laisvės rytą.

Vienas jų – drąsus ir nepalažiamas Laisvės kovų karys, savanoris, visuomenės veikėjas vilnietis dailininkas Antanas Račas. Gimė ir augo vaizdingose Raseinių apsu. Girkalnio apylinkėse, nuo mažens tėvų auklėtas patriotine dva-

sia, savo jauystę susiejo su partizanine veikla – tapo ryšininku. „Mūsų namai tapo partizanų priebeiga, – prisimena A. Račas, – nes ir vyriausias brolis Benadas nesėdėjos rankas. Jis istojo į Šaulių sajungą, tad pavyzdį turėjau šalia. Partizanus, kurie apsilankydavo mūsų namuose, geraipazinojau, su jais draugavau.“

(keliamo į 3 psl.)

LPKTS pirmininkas Antanas Lukša ir dailininkas Antanas Račas

Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio suvažiavimas

Neseniai Kauno įgulos karininkų ramovėje įvyko kasmetinis Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio suvažiavimas. Jis tradiciškai prasidėjo šv. Mišiomis Kauno Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje. Jas aukojo monsinjoras Artūras Kazlauskas.

Kauno įgulos karininkų ramovėje pasveikinimo žo-

džiu ir ataskaita susirinkimą pradėjo LLKS prezidiumo pirmininkas Jonas Čeponis. Suvažiavimą sveikino ir daugybė svečių: Lietuvos šaulių sąjungos vadasis pulkininkas Juozas Širvinskas, Karinių oro pajėgų vadasis pulkininkas leitenantas Vidmantas Raklevičius, monsinjoras Alfonas Svarinskas, profesorė

LLKS štabo viršininkas Vytautas Balsys ir LLKS prezidiumo pirmininkas Jonas Čeponis bei naujai išrinkta LLKS taryba Jono Ivaškevičiaus nuotr.

Ona Voverienė, žinomas publicistas Vilius Bražėnas. Emocionalią ir įtaigią kalbą pasakė Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmininkas Antanas Lukša pareikšdamas, kad pagaliau Kauno meras Andrius Kupčinskas pažadėjo suteikiť tinkamą vietą paminklui Lietuvos laisvės kovų dalyvių Motinai. Šią žinią susirinkusieji sutiko garsiai plojimais. Tikimės, kad po kelerių metų vilkinimo šis klausimas tikrai pajudės iš biurokratinės gniaužtu.

Suvažiavimas vienbalsiai priėmė tris pareiškimus, adresuotus Lietuvos Seimui, Prezidentui ir Vyriausybei: „Dėl ketinimo reorganizuoti Lietuvos kariuomenę“, „Dėl Vilnijos krašto mokyklų būklės“, „Dėl pilietinio patriotinio jauniosios kartos ugdymo“.

Buvo išrinkta nauja Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio taryba, Prezidiumas ir kitos organizacinių struktūros. LLKS prezidiumo pirmininku vėl buvo išrinktas dimisijos pulkininkas Jonas Čeponis. Linkime jam Dievo palaimos, geriausios sveikatos, kilnios kūrybinės veiklos tėsinio. Zigmantas TAMAKAUSKAS

Lietuvą su Ukraina suartina patirti komunistinio genocido baisumai

(atkelta iš 1 psl.)

Net ir nuo tragiškų įvykių Lietuvoje ir Ukraine prabėgę dešimtmečiai nepajégė užgydtyti okupantų padarytų žaizdų. Tačiau tie prisiminimai padeda žengti nauju vilties, tiesos ir laisvės keliu, kuriame atsispindi pagarba praeicių ir drąsa ateities kūrybai”, – sakė V.Adamkus.

Taip pat jis priminė, kad gegužės 22 d. Lietuva minės 1948 metų tremtinių tragišką 60-metį. „Prisiminsime tuo metu visus išvežtuosius į Sibirą, ju buvo daugiau negu 40 tūkst. Ta sukaktis įpareigoja dar aktyviai siekti šių nusikaltimų žmogiškumui tinkamo įvertinimo. Todėl Lietuva šiandien deda visas pastangas, kad Europoje atsirastų bendras supratimas apie šią skaudžią vienos žemyno dalies patirtį. O stalinizmo, kaip ir kitų totalitarinių režimų padaryti nusikaltimai, būtų vienodai pasmerkti visoje Europoje. Telydi šviesus atminimas visų okupacijos aukų vardus. Telydi sėkmę jų pradėtų istorinę misiją, būtent orių, laisvų ir teisingų Ukrainos ir Lietuvos valstybių kūrėjų”, – baigė savo trumpą, bet stiprią kalbą V.Adamkus.

Ukrainos prezidentas susirinkusios pasveikino kreipdamasis žodžiais: „Brangi Lietuvos šeimyna”. Jis taip pat neslepė savo jaudulio, patirto apsilankius Genocido aukų muziejuje. Jis susirinkusiesiems pasakojo esą bado metu Ukraine žuvo per 15 mln. žmonių. Tačiau pats baisiausias ir ciniškiausias, pasak V.Juščenkos, buvęs 1932–1933 metų badas.

„Juk tai nebuvo gamtos stichijos kaltė. Ukraine buvo puikus derlius. Tais metais bolševikų valdžia eksportuodavo iš mūsų šalies 3,5 mln. tonų grūdų. O tuo pačiu metu kiekvieną dieną Ukraine badu buvo nužudoma 25 tūkst. žmonių. Būtina pažymėti, kad tarp mirusijų badu didesnę pusę sudarė vaikai. Taip 1932–1933 metais Ukraine neteko 10 mln. savo ateities. Mes niekada negalėsime priprasti prie žmonių mirties. O kaip galime išvaiduoti 100 tūkstančių, milijono ar dešimties milijonų žmonių mirti?” – retoriškai klausė V.Juščenka.

Lietuviai Amerikoje

Kliuvelnas. Union Club patalpose įvyko forumas skirtas susipažinti su naujai į Europos Sąjungą priimtų valstybių verslo plėtote ir galimybėmis. Naujų Europos Sąjungos valstybių: Čekijos, Graikijos, Lietuvos, Lenkijos, Rumunijos ir Slovėnijos, atstovai pateikė daug žinių apie jų atstovaujančiose valstybėse atsiveriančias verslo galimybes ateityje, pabrėžė verslo svarbą, ypač Rytų Europos valstybėms, kurios dar bus priimtos į Europos Sąjungą.

* * *

Čikaga. Paskutinis pavasario mėnuo žada daug įvairių renginių išeivijos lietuviams. Gegužė jaunimo

Jis pasakojo, kad ukrainiečių istorijoje minėti Holodomorą buvo uždrausta. „Komunistinis režimas labai saugojo istoriją. Todėl nenuostabu, kad neturime muziejaus badmečiu atminti, neturime nacionalinio paminklo. Neįprasta pas mus apie tai rašyti knygas, nebuvu kuriами filmai. Norintys tai daryti būdavo išsiučiamai į Sibirą ir Magadaną. Esu įsitikinės, kad neturėdami istorinės atminties, neturėsime ir ateities”.

V.Juščenka dėkojo visiems, atėju siems pagerbti ukrainiečių tautos. Jis minėjo, kad šie metai kaip tik skirti badmečio tragedijai paminėti.

“Norime, kad apie šį baisų mūsų istorijos puslapį žinotų visas pasaulis. Šiandien jau 14 pasaulio parlamentų pripažino šį badmetį, kaip genocidą. Analogišką nutarimą priėmė ir Lietuvos Seimas. Ukrainos parlamentas yra priėmęs įstatymą, kuriuo badmetį vertina kaip ukrainiečių tautos genocidą”.

Ukrainos vardu jis pareiškė labai vertinąs Vilniuje atidarytą ekspoziciją Holodomoro aukoms atminti, „nes ši paroda – tai dar vienas įrodymas jūsų solidarumo, užuoautos, vilties ir visų gerųjų jausmų mums. Lietuvai juk irgi puikiai žino, kas yra totalitarinio režimo teroras. Šiai metais gruodį visas pasaulis minės Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos priėmimo ir įsigaliojimo 60-metį. Kviečiame paminėti visų totalitarinių režimų aukų atminimą. Esame solidarūs su Lietuvos parlamento vertinimu, kad visi šie įvykiai buvo nusikaltimas prieš žmoniją. Tad mūsų tautų išgyventos tragedijos turėtų įspėti visą žmoniją. Tik apjungę savo pastangas galėsime apsaugoti žmoniją nuo šių baisių nusikaltimų, nukreiptų prieš žmogų”, – tvirtino Ukrainos prezidentas.

Baigdamas Ukrainos valstybės vardu jis padėkojo visiems, kurie prisidėjo organizuojant parodą, skirtą Holodomoro atminimui ir tylos minute pakvietė pagerbti visus nekaltais žuvusiuosius.

Ingrida VĖGELYTĖ

Nuotrauka iš www.president.lt

centro salėje įvyks pop choro „Svajonė“ pasirodymas, lietuvių menininkų paroda Gintaro vasarvietėje, Lietuvos fondo 45 metinis narių suvažiavimas.

* * *

Lemontas. Šiemet lapkričio 27–30 d. Ilinojaus valstijoje įvyks Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos XIV simpoziumas. Jo tikslas – suburti išeivijoje ir Lietuvoje gyvenančius lietuvius – mokslininkus bei kultūros ir meno atstovus į bendrą renginį, siekiant sustiprinti tarpusavio ryšius, skatinti dalytis savo pasiekimais mokslinių tyrimų, kultūros ir meno srityje.

Komentaras

Tremtinių juodinimo metas: kam tai naudinga?

Pastaruojančiu metu mūsų gyvenimą kupinas istorinių ir politinių įvykių, kurie vienaip ar kitaip daro įtaką ir mūsų šiandienai. Tai tik dar kartą įrodo, kad neišspręsti praeities klausimai gyvu aidu skamba mūsų širdyse. O istorinio teisingumo poreikis tiesiogiai susijęs su dažno iš mūsų asmeniniu teisingumo poreikiu. Atnodo, kad kova nebaigtą ir dėl to politinio gyvenimo įvykiai proporcingai projektuoami mūsų kasdienoje, sukurdami tam tikrą įtampą, plykstelinčią neapykantos (o gal provokaciją) apraškomis.

Turiu omeny dabartines Lietuvos politines batalijas Europos Sąjungoje, ketinančioje pasirašyti bendradarbiavimo sutartį su Rusija. Mūsų politikai principingai reikalauja Europos Sąjungos, kad į aptariamą su Rusija klausimų sąrašą būtų įtrauktos ir Lietuvos aktualijos. Tarp jų – reikalavimas derėtis su Rusija dėl kompensacijų buvusiems tremtiniamis už vergišką darbą, sužalotą sveikatą lageriuose ir tremtyje bei dėl pensijų už kalinimo ir tremties laiką.

O Lietuvoje rengiamasi oficialiai minėti 1948 m. gausiausio tremtimo 60-metį. Be to, kaip tik gegužės 9 d. Lietuvos televizijos demonstravo savo ginkluotasias pajėgas begediškai ir agresyviai apnuoginusiai Rusiją.

Štai šiuos įvykius ir politinių derybių įkarštystę viename iš populiausiu Lietuvos interneto dienraščių „Delfi“ pasirodė ekonomikos mokslų daktarės A.Maldeikienės opusas, skelbiąs, kad buvę tremtiniai, reikalaujantys kompensacijų iš Rusijos, elgiasi ne krikščioniškai, ne katalikiškai, nes „kančią“ ketina paversti „banaliu pinigu“. Akivaizdu, kad tokią nuomonę staiga panorusi išreiškštai komentatorė kažkaip labai jau paranki Rusijos interesams. Šiai ponai Lietuvos politinių kalinių tremtinių sąjungos tarybos narys, Seimo narys P.Jakučionis atrašė komentarą, kuriamo jai ir skaitojo paaškino buvusių tremtinų poziciją: niekas neketina iš Rusijos nieko išlupinėti už „kančią“. Reikalaujama svarstyti klausimą, kad žmonėms, kalintiems ir verstiems sunkiai dirbtis tremtyje, būtų bent iš dalies sumokėta už kruviną darbą.

Sumanioji ponai A.Maldeikienė nepasitenkinė šiuo atsakymu ir gegužės 9 d. (kaip tik Raudonojoje aikštėje dizainerio Judaškino paradinėmis uniformomis išpuoštai Rusijos kariniuose šaukiant pergalę „ura“) „Delfyje“ dar kartą mėgino kalbėti „apie kitą tremties pusę“. Nepasitenkinusi buvusio politinio kalinio P.Jakučionio, patyrusio GULAGo katorgą, atsakymu, įėmė ji ir Lietuvos žmones įtikinėti, kad tremtiniamis buvo mokami labai neblogi pinigai. Ji įrodinėjo, kad jos tėvas, tremtinys nuo 1953 iki 1956 m., per trejetą metų tremtyje sugebėjo uždirbti tiek, kad grįžęs į Lietuvą 1958 m. už tuos pinigus pasistatė namą Palangoje. Taip netiesiogiai ji teigė žmonėms, kad buvusiems tremtiniamis nėra ko reikalauti iš Rusijos jokių kompensacijų,

nes jiems neva buvo labai gerai moka ma už darbą tremtyje.

Savo antrajame straipsnyje ji stebis P.Jakučionio pastabomis, kad ponai masto ir rašo sovietinėmis klišėmis. „Beje, ką tai reiškia?“ – klausė ji savo straipsnyje. Ir čia pat, neigiamai vertindama dabartinės laisvos, teisinės ir demokratinės Lietuvos piliečių – buvusių tremtinių – ketinimus reikalauti atlygio iš Rusijos, ji pateikė štai tokį palyginimą:

“Pavyzdys gal ir ne pats geriausias, bet labai paprastas ir kasdienis: skyrybos, šeimos griuvimas neretai parodo, kad visa, dėl ko geba kautis šeima – kaip daugiau vienas iš kito „nulupti“. Ir nors tremtis tikrai neturi jokių rysio su savanorišku pasirinkimu kurti šeimą ir taip pasiaukoti (kokse namadiškas žodis, ar ne...) kitam, bet tas pasiaukojimo lemčiai ir gebėjimo kasdienybėje matyti Dievo veikimą akcentas čia irgi labai stiprus”.

Pateikdama šeimos skyrybų pavyzdį buvusius okupuotos Lietuvos ir Sovietų sąjungos santykius A.Maldeikienė netiesiogiai įvardija, t.y. konstruoja, kaip šeimos santykius. Tik visai nauji žmonės, nepatyrę sovietizmo, nežino ir neatsimins visą laiką mums kaltą į galvą lozungą apie „naša dražnaja sovetskaja semja“. Jau du dešimtmečiai lietuvių lūpose, plakatuose ir net ant sienų tariami, rāšomi ir kartojami žodžiai „okupacija“ ir „aneksija“. O A.Maldeikienė šiandien dabartinių „Delfi“ skaitytojų, t.y., jaunų žmogų, vėl faršiuoja sovietinėmis klišėmis apie „mūsų darnią tarybinių tautų šeimą“. Tiesa, ji nedrįsta tremtinius įvardinti kaip savanoriškai sukūrusius tokiai sovietinė šeimai. Bet kaltina juos pasiaukojimo stygiumi. Pasiaukojimo „lemčiai“ stygiumi. Vadinas, okupacija, sovietų agresija, jų kankinimai ir nusikaltimai žmogiškumui tebuvo lemtis, neišvengiamybė, kurią tremtiniai – katalikai – krikščionys turėjo (ir šiandien privalo!) priimti kaip Dievo dovaną, kaip „lemti“, t.y., neginčijama ir neišvengiamą esatį, kaip būtinybę.

Mūsų laisvoje ir demokratinėje valstybėje kiekvienas maksimaliai turi teisę į savo nuomonę. Tačiau ir nuomonę apie kieno nors „nuomonę“ niekas nedraudžia turėti ir pareikšti.

Gegužės 13 d. visų šių minimų įvykių ir debatų fone pasirodė informacinis pranešimas apie tai, kad Trakų rajone, Varnikų kaime, rytą buvo padegtas medinis paminklas, skirtas 1941 metų Genocido aukoms atminimui. Policija dėl šio įvykio pradėjo iki teisminį tyrimą.

Tai kas gi skatina niekinti tremtinų atminimą šiomis dienomis? Kas galėtų paneigti: gal tokį impulsą galėjo sukurstyti ir minimos A.Maldeikienės išreiškštose mintys, iš peties juodinancios ir moralizuojančios buvusių politinius kalinius ir tremtinius prieš visą Lietuvą? Šiuo atveju belieka užduoti visų detektivų mėgstamiausią klausimą: o kam gi tai naudinga?

Ingrida VĒGELYTĖ

Svarbu atskleisti žmonijos patirtį

Švedijos valstybinė įstaiga „Gyvosios istorijos forumas“ sumanė įgyvendinti dviejų leidinių (kniga ir žurnalo) švedų kalba projektą „Komunistinių režimų nusikaltimai žmonijai“. Vienas iš projekto vykdytojų, atsakingas už medžiagą apie Baltijos šalyse okupacijos metu vykdomas represijas, – švedų žurnalistas, vertėjas, dokumentinių filmų autorius Jonas Ohman.

Jonas Ohman pastebi, kad „Gyvosios istorijos forumas“ pirmą kartą atkreipia dėmesį į komunistinio režimo nusikaltimus. Knijoje bei žurnale pristatomos komunistinės šalys – SSRS, Kinija bei Kambodža. Aiškiai ir sisteminai pateikiama medžiaga: šiu valstybių vadai, simboliai, jaunimo idealai, mada, pedagoginis pavyzdys, ideologijos priešai bei bausmė nusikaltusiems sistemai. Šitoks susisteminiams padeda palyginti režimus, įsivaizduoti propagandą. Knigos skyriuose atskirai aptariami režimų padariniai tų valstybių viduje. Daugybėje straipsnių, dokumentų, nuotraukų, atsiminimų pateikiama sovietinio totalitarizmo istorija.

„Skyriuje apie Pabaltijuje vykdomas represijas įdėjau ištraukas iš D. Grinkevičiūtės knygos „Lietuviai prie Laptevų jūros“, interviu su partizanu J. Kadžioniu, disidentėmis: lietuvi Rita Merkyte bei latvi Modra Nolberga, taip pat estu disidentu Enn Tarto. Svarbūs pasirodė Gintauto Martinaitiščio piešinys, darytas tremtyje, bei dokumentas iš KGB archyvų, kuriame nurodytas 1941–1952 m. ištremtų žmonių skaičius. Siekiau, kad istoriniame Lietuvos kontekste atskleistų dramatiški žmonių likimai, autentiškos patirtys. Skyriuje įdėjau ir savo straipsnį apie Lietuvos, Latvijos bei Estijos okupaciją“, – teigia J. Ohman.

J. Ohman įsitikinęs, kad šios knygos labai naudingos ne tik švedams, jas reikėtų išversti į rusų bei anglų kalbas. Gyvybiškai svarbu ne tik užfiksuoti ir papasakoti žmonių patirtį, bet ir suvokti, ką reiškia totalitarizmas. Tokia valdymo sistema gali pasikartoti, nes su propaganda susiduria me ir šiandien. Paprasčiausias to pavyzdys J. Ohman atrodo dabartinis Rusijos valdžios požiūris į žudynes 1940 m. Katyne. Norėdama nuslėpti masines žudynes net po įvairių ekspertizių, akivaizdžių įrodymų sovietų valdžia apkaltino vokiečius. Šiomis dienomis Rusijos požiūris nedaug pasikeitė – faktai neigiami, trukdomi tyrimai, Lenkijai neperduoda-

mi archyvų dokumentai.

„Akivaizdu, kad jaunimui labai sunku suvokti istorinę tiesą. Daugelis vyresnių žmonių, galintys papasakoti pokario įvykius, nenori giliintis į skaudžias patirtis, per pamokas šie dalykai tik apžvelgia mi. Lietuvoje maždaug penktadalis vyresnių klasių moksleivių žino daugiau faktų apie sovietinę okupaciją mūsų šalyje. Po Švedijos mokyklose vykdytos apklausos paaiskėjo, kad tik 5 proc. 12–18 metų jaunuolių žino, ką reiškia GULAGO sąvoka, tačiau ką reiškia Aušvicas, žino 95 proc.“, – teigia J. Ohman.

„Komunistinių režimų nusikaltimai žmonijai“ yra labai informatyvios knygos tiek moksleiviams, tiek vyresnio amžiaus žmonėms. Žurnalistas pastebi, kad buvo galima išsamiau aprašyti komunistinio saugumo sistemą, dabartinių Rusijos valdžios požiūrių į savo šalies praeitį, trūksta informacijos apie Tibetą, Kubą, Šiaurės Korę. Vis dėlto visko knygose neįmanoma aprėpti, o trūkumai skatins kitas geras iniciatyvas.

„Apie knygose iškeltas problemas per mažai kalbama tiek Vakaruose, tiek Rytuose. Vienu vertus, tai vis dar gyva problema, gyvi žmonės, išgyvenę pokarį, skaudžios pasekmės, didelis noras pabėgti nuo praeities. Tai skatina ir vartotojišką kultūrą. Kitu vertus, trūksta kūrybinių iniciatyvų – gerų dokumentinių ir vaidybinių filmų. Džiugu, kad lietuviai rašo daug atsiminimų, tačiau dažniausiai pateikiamas tik asmeninės patirtys, daug esminės informacijos nutylima, todėl žmogui, nesusipažinusiam su istoriniu kontekstu, sunkoka skaityti tokią literatūrą“, – teigia J. Ohman.

Anot žurnalisto, lietuviams, latviams bei estams trūksta bendradarbiavimo. Unikalios patirtys, tačiau daug panašumų. Suvienijus jėgas galima sukurti gerų filmų, išleisti puikių knygų. J. Ohman Gyvosios istorijos internetiniame puslapyje yra išleidęs dokumentinių 5 min. trukmės filmą, kuriose jo kalbinti du lietuviai, du latviai ir du estai pasakoja apie savo skaudžius išgyvenimus tremtyje (<http://www.levandehistoria.se/kommunistiskaregimer/film>). Subtitrai parengti švedų kalba.

Švedų žurnalistas labai džiaugiasi „Gyvosios istorijos forumo“ iniciatyva ir komunistinių režimų temos aktualini mu savo šalyje. Tikėkime, kad ateityje panašių projektų gausės ir kitose Europos šalyse.

Ula ZALESKYTĖ

Įvykiai, komentarai

Eina garsas nuo „rubežiaus“...

Rusijos žiniasklaida, oficialus Užsienio reikalų ministerijos pareigūnai tiesiog pasipiktino Lietuvos valdžios atstovų, konkretiai – premjero, vertinimu, kad buvusio Rusijos prezidento, dabar – premjero V. Putino sprendimas

Kaliningrado srityje statyti atominę elektrinę téra „gerai suplanuota viešųjų ryšių akcija“. Maskvos dienraštis „Investižia“ paskelbė įtakingo apžvalgininko Sergejaus Leskovo straipsnį „Branduolinė priklausomybė“. Jame šiopomas iš Lietuvos ir jos valdžios sprendimo uždaryti Ignalinos atominę elektrinę ir statyti naują jégainę. Esą nieko iš to neišeis, nes Rusijos vyriausybė jau nusprendė statyti ne tik Kaliningrado atominę elektrinę, bet dar 26 naujus branduolinius energoblokus. Rusijos „Rosatom“ viršininkas Sergejus Kirijenka pabrėžė, kad atominė jégainė Kaliningrade būtina, todėl kad Baltijos valstybės nusprendė persinchronizuoti savo energetines sistemas iš dabar galiojančio rusiško energetinio standarto UPS, pagal kurį dirba visi Rusijos elektros tink-

mai, į Europos Sajungos standartą UCTE. Tiesa, tas pats S. Kirijenka pripažsta, kad europietiškų standartų elektrinės kur kas progresyvesnės, nes jų elektros dažnis daug geresnis nei rusiško standarto UPS.

„Kaip aiškina Rusijos propagandininkai, jeigu būtų uždaryta Ignalinos atominė elektrinė, Kaliningrado sritis taptų uždaru anklavu ir stipriai pajustų energetinį „bandą“, nes 30 proc. elektros energijos iš Rusijos sritis gauja iš Ignalinos AE. Nei Maskvos, nei vietinė valdžia kol kas neskelbia konkretios vietas, kur bus statoma atominė elektrinė, tik užsimena, kad ji planuojama už 120 kilometrų nuo Karaliaučiaus, šalia Lietuvos sienos. Projekto kaina, kaip skelbiama, – 5 milijardai eurų. Tai esą gerokai pigiau nei Europos rango vystomas branduolinės jégainės. Pagal sukauptą patirtį tokios elektrinės statyba Kaliningrade trukę 5–6 metus,“ – sakė S. Kirijenka.

Prancūzų koncerno „AREVA“ viceprezidentas Ivas Genonas neseniai parei-

škė, kad planas pastatyti naują Ignalinos atominę jégainę iki 2015 metų yra visiškai ne-realus. Ekspertų nuomone, geriausiu atveju elektrinė galėtų būti pastatyta 2025 metais. „Pakankamai aišku, jeigu Rusija, turėdama milžinišką tokį statybų patirtį, greitai pastatys savo elektrinę Lietuvos pašonėje, tai apie jokus investuotojus į Ignalinos AE galima nė nesvajoti“, – dėstė S. Leskovas.

Užsiuolama ir Europos Sajunga, kuri esą bando gauti iš Rusijos garantijas dėl dujų tiekimo į Lietuvą po Ignalinos AE uždarymo. Leidžiama suprasti, kad niekas negali nurodinėti Rusijai, kam ir kiek tiekti duju.

Specialus laikraštis „Sojuz Belarus-Rosija“ skelbia, kad šalia Lietuvos jau 2009 m. bus padėtas pirmasis naujos Baltarusijos jégainės statybos akmuo – tai Lietuvai irgi nieko gero nežada. Be to, akivaizdu, kad ir „Lietuvos energijos“ šefas, žinoma, pritariant aukštoms personoms, faktiškai šoka pagal Kremliaus grojamą balalaiką. Aišku, ne už dyką.

Jonas BALNIKAS

Mano draugai – Lietuvos didžiavyriai...

(atkelta iš 1 psl.)

Mokydamasis Kauno meno mokykloje Antanas Račas, partizanų paprašytas, piešdavo jiems skiriamuosius ženklus – Vyčius, Gedimino stulpius, Trispalves.

Iš Girkalnio grįždamas į Kauną Antanas Račas atveždavo partizanų įduotus siuntinėlius ir išdalydavo juos nurodytais adresais. Rizikos būta, bet ar paisys Jos trykštantis energija ir jaunatišku maksimalizmu studentas!

Partizanų ryšininku Antanas Račas buvo keletą metų, vėliau dirbo Vilkijos vidurinėje mokykloje, dėstė psichologijos, logikos ir piešimo pamokas, bet su partizanais veiklos saitai nenutruko. „Gyvenimas mane vėtė ir mėtė, – prisimena dailininkas. Skundikai bandė įduoti sau-gumui, bet jiems to padaryti nepavyko.“

Atgimimo metais lengviau atsikvėpę tie, kurie labiau užgyvenimą vertino Laisvę. Dailininkas Antanas Račas nuo pirmųjų Sajūdžio įkūrimo dienų užmezgė ryšius su atskuriančia Lietuvos kariuome-

ne. I pirmąsias savanorių žaidynes Antanas Račas atėjo netuščiomis – atnešė nutapytą karaliaus Mindaugo paveikslą. Nuo tada prasidėjo intensyvus bendradarbiavimas: savanorių štabe kuriamai koplyčiai dailininkas nutapė ir padovanojo kelis paveikslus. Už tai Antaną Račą pakvietė papildyti savanorių gretas. „I visus renginius éjau nekvies-tas, bet... ne tuščiomis rankomis“, – sakė A. Račas. Pamažu atsivėrė galimybės ir didelis noras tapti portretu – istorinių asmenybų, žymių Lietuvos žmonių, menininkų, diplomatus, politikų. Drobėje įamžinti gen. ltn. Jokūbo Jasinskio, Emilio Pliaterytės, kuno Antano Mackevičiaus, Povilo Lukšio, Antano Juozapavičiaus, gen. Povilo Plechavičiaus, legendinio partizanų vado Juozo Lukšos-Daumanto ir kitų asmenybų portretai.

„Piešiant istorines asmenybes tenka kruopščiai dirbt, – sako dailininkas, – rinkti istorinę medžiagą, studijuoti laikotarpį ir charakteringiausias to meto detales, tačiau tai turėti ir privilium: kaskart pra-

turtinu save nauja informacija, savotiškai „pasikraunu.“ Ne vienerius metus dailininkas Antanas Račas artimai bendrauja su Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, lankosi šventėse ir renginiuose, bendrauja su LPKTS pirmininku Antanu Lukša. Vieno pokalbio metu gimié idėja nutapytį Juozo Lukšos-Daumanto portretą. Šis darbas dailininkui ypač patrauklus, nes ir pats aug metų bendrauo su partizanais.

Juozo Lukšos-Daumanto portretas nutapytas. Gegužės 30 d. jis papuoš Veiveriuose atidaromo Tauro apyg. Birutės rinktinės, įkurtos Juozo Lukšos-Daumanto, memorialinio muziejaus eksponaciją. Apie save daug kalbėti nelinkęs menininkas sako: „Teigu už mane kalba mano kūriniai. I juos sudedu savo širdį, meilę. Tėvynei ir žmonėms. Geriausia mano draugai – Lietuvos didžiavyriai, kuriuos tapiau su meile ir pagarba jiem“. Duokdie Jums sveikatos ir negestančios kūrybinės ugnies, maestro!

Aušra ŠUOPYTÉ

Psichotropija ir chemija prieš Lietuvos partizanus

Okupacijos metu iš Rusijos atsiųsti patyrė žmonių naikinimo pareigūnai ir kariuomenės daliniai prievartavo, baudė, trėmė ir naikino Lietuvos gyventojus. Pateikiame vieną KGB dokumentą, parodantį šios nusikalstamos organizacijos ir jos slaptą agentų veikimą Šakių rajone. Dėl istorinio fono norime palikti autentišką KGB organizacijos naudojamą terminologiją, kuria jie siekė pateisinti savo nusikalstamus darbus.

Paaškinimai:

Banditas – taip niekinamai buvo vadinti Lietuvos laisvės kovotojai – partizanai.

Gauja – partizanų būrys.

Samogonas – namuose gaminta degtinė.

„*Neptūnas*“ – šifruotas psichotropinio, cheminio poveikio preparato pavadinimas. Šiuo atveju – apsauginas, daras žmogų bejegi. Tokiu pat vardu vadinosi ir kita cheminė medžiaga, padedanti šunui surasti žmogaus pėdsaką.

Antineptūnas – „*Neptūno*“ priešnuodis.

* * *

Šakių rajono MGB skyriaus viršininko papulkininkio Zubkovo spėcialusis pranešimas Nr. 1927 (1952 m. rugsėjo 19 d.) Kauno srities MGB valdybos viršininkui pulkininkui drg. Sinyčiniui (visiškai slaptai)

Apie „Vasario 16“ banditų grupės nesulaikymą

Pagal šių metų rugsėjo 11 d. susitikimo su agentu „Vilkas“ sutarimą, mano vadovaujama operatyvinė grupė 1952 m. rugsėjo 12 d. 16.40 val. atvyko į 200 kvartalo miško masyvą, kur agentas turėjo gauti instruktažą ir vykti susitikti su *gauja*.

Operatyvinę grupę sudarė buvęs MGRS viršininko pavaduotojas vyr. leitenantas Čivilis, Lietuvos TSR MGB 2-os valdybos darbuotojas Korniušenko, valsčiaus MGB komandos vadas leitenantas Čeredničenko, septyni kareiviai ir tarnybinis šuo, prižiūrimas papulkininkio drg. Brujevič.

16.45 val. agentas prisijungė prie grupės, turėdamas su savimi du puslitrinius ir vieną vieno ketvirčio litro indus su *samogonu*, maždaug 750 gramų lašinių ir 1,5 kg duonos.

Instruktaže, trukusiam per tris valandas, su agentu buvo nuodugniai aptarti visi jo elgesio su *banditais* variantai ir jis kruopščiai instruktuotas apie „*Neptūno*“ panaudojimą.

Su agentu buvo aptarta, kad susitikęs du *banditus*, t.y. „*Narsutų*“ ir Paukštį, kaip ir praėjusį kartą, perdaives batus, apdorotus „*Neptūnu*“, jis privalejo organizuoti *samogono* išgėrimą. Nurodyta, kad išgėrimą pradeti nuo 250 gramų indo, kuris neapdo-

rotas „*Neptūnu*“.

Pradėjės išgėrimą ir išipylęs sau maždaug 60–70 gramų, agentas privalo išgerti, o po to, kai *banditai* išgers savo eile, išgerti šio indo likutį, kad banditams eilinę dozę išpiltų iš buteliu, kurio *samogonas* apdorotas „*Neptūnu*“.

Užkandžiui agentas turėjo pateikti naminį sūrį, taip pat apdorotą „*Neptūnu*“.

Po to, kai *banditai* išgers apdorotą *samogoną*, agentas neva gamtiniu reikalui pasišalina nuo geriančiųjų ir ateina į operatyvinę grupę. Visos detalių, išskaitant *samogono* išpilstymą, buvo atliktos praktiskai.

Jeigu po vieno ketvirčio litro *samogono* išgėrimo *banditai* pakviesčiauti išgerti stovykloje, tai stovykloje išgėrimą pradėti nuo puslitrinio indo su švariu *samogonu*, o po to pereiti prie likusiojo. Atsižvelgiant, kad stovykloje esančios moterys gali atsisakyti išgerti, agentui be sūrio buvo įteikta „*Neptūnu*“ apdorotų saldainių, kuriais jis privalejo pavaišinti moteris.

Analogiškai agentas privalejo elgtis, jeigu į susitikimo vietą atvyktų viena *banditų* grupė.

„*Vilkas*“ užtikrino, kad visas išgėrimas turi baigtis ne vėliau kaip po 2–2,5 valandos po susitikimo su *banditais* ir, jeigu agentas per ši laiką nesugrįs į grupę, jo ir *banditų* dėl „*Neptūno*“ poveikio reikia ieškoti susitikimo vietoje arba stovykloje, kur grupei reikia atvykti prašitus pagal paliktą jo arba vieno iš *banditų* batų pėdsaką.

Išsiaiškinės visus nesuprantamus klausimus, pakartojoje užduotį ir savo veiksmų seką, išgėrės *antineptūną* ir apsiavęs batus (pažymėtus chemikalais, – vertėjas) agentas 20.10 val. išėjo susitikimo su *gauja* vieton, kuri buvo už 750–800 metrų nuo operatyvinės grupės. Nei 23 val., nei 24 val. agentas į grupę negrįžo.

Rugsėjo 13 d. 0.05 val. operatyvinė grupė pėdsaku išėjo į agento ir *gaujos* susitikimo vietą, kad ją suimių arba, jei ji pasitraukė iš stovyklos, prašitus vyktų ją suimių arba *gauja* likviduotų stovykloje.

Sekdama tarnybinį šunį, 800 metrų atstumu nuo operatyvinės grupės buvimo vietas, ji 193 kvartale susitiko su agentu, kuris grįždamas iš miško į grupę pasakė, kad *banditai*, išgirdę grupės artėjimą ir pamatę prožektoriaus šviesą pasislėpė 179 kvartalo kryptimi.

Paviršutinišku vienos apžiūrėjimu nustatyta, kad *samogono*, sūrio ir saldainių, apdorotų „*Neptūnu*“, agentas nepanaudojo ir šie buvo agento iš *gaujos* susitikimo vietoje, išskyrus batus, kuriuos apsiavę *banditas* „*Narsutis*“. Nepersekiama *gaujos* grupė išėjo į Gerdžių (Gerdžiūnų?) kaimą, kad prašitus su tarnybiniu šunimi aptinktu batą, kurias buvo apsiavęs „*Narsutis*“, pėdsakus.

Pokalbyje su agentu buvo nustatyta, kad „*Vilkas*“, išėjės iš grupės susitikti *sugauja*, 500 metrų nuo operatyvinės grupės susitikiko *banditų* Stase Stankevičiūtę, *banditą* „*Bitę*“ ir Paukštį, kurie agentą nusivedė į mišką ir apsistojo laukti „*Narsučio*“. Po 40–50 minučių atėjo „*Narsutis*“.

Jam atvykus agentas organizavo išgėrimą, kurio metu *samogonas*, sūris ir saldainiai, apdoroti „*Neptūnu*“, priešingai, negu buvo instruota, iš portfelio nebuvu išimti ir liko nepanaudoti, apsiribojant švariu *samogonu* ir užkandžiai – lašiniai ir duona.

Apžiūrėjus portfelį, buvo nustatyta, kad apdorotas „*Neptūnu*“ *samogonas* buvo, regimai, agento sąmoningai perdėtas į kitą portfelio skyrių ir geinant agentas jų neišėmė.

Rugsėjo 13 dieną, prašitus, operatyvinė grupė, sustiprinta atvykusia rezervine grupe, buvusia Liepalotų kaime, išvyko „*Narsučio*“ batų pėdsakais.

Po 2 km persekiojimo dėl šunvedžio kaltės, paleidus tarnybinį šunį, kuris atitrūkonuo grupės ir priedangos, pėdsakais vienas nubėgo ir 200 metrų nuo *gaujos* stovyklos susipainiojo pavadžiu.

Povalandos berezultatės šuns paieškos, šuns vedlys buvo priverstas duoti komandą „*Loti*“ ir tik po to šuo buvo surastas, bet išgirdę šuns lojimą, *banditai* iš stovyklos dinga.

Rugsėjo 13 d. 12.05 val. 149 kvar tale rasta palapinės pavidalo *banditų* stovykla, galinti talpinti iki penkių asmenų. Stovykloje rasta: senas *banditų* munduras, kelnės, moters marškiniai, suknelė, truputis maisto, moteriškos basutės.

Degantis laužas ir neatvésusi sruiba patvirtina, kad *banditai* neseniai buvo stovykloje.

Tėsdami persekiojimą „*Narsučio*“ batų pėdsakais, 14.00 val. grupė 148 kvartale aptiko *gaują*, todėl šioji, kad būtų lengviau pabėgti, metė batas, taigi netekome tolimesnio persekiojimo su šunimi galimybę.

Banditų sustojimo vietoje radome dvi poras vyriškų batų, tarp jų ir „*Vilkas*“ „*Narsučiu*“ perduotus batus ir antrą porą batų, priklausiusią Paukštį.

Tolimesnė operatyvinė-karinė paieška, vykusi iki rugsėjo 18 dienos, rezultatų nedavė.

Operacijos žlugimo priežastys: agento nukrypimas nuo instrukcijos perduoti „*Neptūnu*“ apdorotą *samogoną*, sūrį, saldainius, apsiribojant tik *banditams* „*Neptūnu*“ apdorotų batų perdavimui. Visiškai neteisingas šuns vedlio, paleidusio šunį laisvai ieškoti pėdsakų ir palikusio jį be karinės grupės priedangos elgesys.

P.S. Tuo pat, kai buvo dešifruotas, agentas „*Vilkas*“, saugojant jo gyvybę, buvo iškeltas gyventi į Kauną.

(Nuoroda: LYA, f. K-1, ap. 15, b. 3920, p. 18-21. Šakių KGB ataskaitos ir specialūs pranešimai, 1952 m. sausio 1 d. – 1953 m. gruodžio 1 d.)

Parengė Algirdas ENDRIUKAITIS

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Specialiosios naikintoju grupės Didžiosios Kovos apygardoje

1945 m. birželio mén. 17 d. su Didžiosios Kovos apygardos (DKA) vadu Jonu Misiūnu-Žaliu Velniu bandė susitikti grupė išdavikų, pasivadinusiu partizanais, tačiau tas, įtardamas klasą, siūlomoje vietoje nepasirodė. Lapkričio mén. vien tik Trakų apskrituje prieš partizanus veikė ne tik kariuomenė, stribai, partinis ir komjūnimo aktyvas. KGB turėjo 5 rezidentus, 49 agentus ir 326 informatorius. Kovoje su partizanais reikėjo efektyvesnių priemonių. MGB organizavo iš išdavikų ir sovietinių aktyvistų specialiasių smogiamasių grupes, kurios turėjo bei teismo ir tardymų žudyti Lietuvos partizanus bei jiems talkinius civilius gyventojus. Sakoma, kad smogikai turėjo teisę nužudyti net lojalų sovietinei santvarkai žmogų, jo šeimos narius ir suversti kaltę partizanams. Žinoma, didžiausią dėmesį jie skyrė partizanų vadų naikinimui.

Pradžia buvo 1946 m. rugpjūčio 16 d., kai įkūrė pirmą centrinį MVD „kovos su banditizmu“ ypatingaji būri. Jame buvo 20 specialei paruoštų provokatorių (iš jų – septyni lietuviai). Smogikams buvo mokama apie 1000–2000 rublių mėnesinis atlyginimas, priklaušomai nuo kruvinų darbų reikšmingumo. Būrys buvo dislokuotas netoli Vilniaus, atskiroje sodyboje, kur vyko smogikų mokymai. Vežamųjų naktinės operacijas po visą Lietuvą, jie būdavo aprengiami lietuviškomis, vokiškomis ar lenkiškomis karių uniformomis ir vaizduodavo į tas apylinkes atklyduusių partizanus, ieškančius ryšių. Su radę vietinius partizanus, jie apgaulės būdu stengdavosi prie jų priartėti ir juos išžudydavo. I smogikų būri buvo priimami idėjiniai stribai, partizanai išdavikai, visuomenės atplaišos, žinančios partizanų gyvenimą ir mokantys lieťuvių kalbą. Be minėtos centrinės speciaлиosios grupės, netrukus prie apskritių MVD skyrių buvo suorganizuotos vietinės smogikų grupės. Tuo metu Lietuvoje buvo apie 90 smogikų. 1950 m. įkurta antra tokia grupė, 1951 m. – dar trys sričių speciaлиosios grupės: Kauko, Klaipėdos ir Šiaulių. 1953 m. pabaigoje buvo palikta tik viena speciaлиoji grupė, 1959 m. teliko tik 13 smogikų. Juodos darbas buvo atliktas.

Stai keli epizodai iš smogikų veiklos.

Viena iš pirmųjų centrinės spec. grupės operacijų įvykdė 1946 m. rugsėjo 2 d. Trakų aps. Onuškio valsč., Grendavės k. Smogikai pakvietė susitikti partizanus Joną Dambrauską, Stasį Legavičių, Joną Dūlių ir Vaclova Budrevičių. Kad nukreiptų jų dėmesį, padavė skaitytis su fabrikuotą Žaliasio Velnio įsakymą ir beskaitančius vyru iššaudė. Kad neliktu liudininkų, kartu nušovė ir sodybos šeimininkus – Petrą Blažoni, jo žmoną Zofiją, trylikametį sūnų Kazį ir dukterį Moniką.

(keliamą į 5 psl.)

Specialiosios naikintojų grupės Didžiosios Kovos apygardoje

(atkelta iš 4 psl.)

Gyva išliko tik keturiolikmetė dukrelė Antanina, miegojusi kluone ir pasislėpusi. Žinoma, kad smogikų operacijoje dalyvavo J. Ramanauskaitė - „Lapė“, jos vyras S. Bivėnas - „Ungurys“. Operacijai vadovavo Gaudentas Kisielius - „Miškinis“.

1948 m. liepos mėn. MGB parengė agentūrinę ir patvirtinimo operatyvinę kombinaciją DKA „B“ rinktinei Ukmurgės apskrities sunaikinti. Tam tikslui sudaryta 5 agentų smogikų grupė. Jos vadovu paskirtas agentas „German“, pavaduotoju - agentas „Prižektor“. Jie turėjo veikti Mykolaičio būrio, priklausiusi Vyčio apygardai ir atėjusio pasitarti dėl bendradarbiavimo, vardu. Smogikai savo užduoties neįvykdė, nes Plienai, matyt, suprato klastą ir į susitikimus nevyko.

Iki 1948 m. Žiežmarių valsč. bataliono vadas Antanas Praškevičius-Narsuolis vis dar palaikė ryšius su MGB agentūros kontroliuoja DKA vadovybe, tikėdamasis, jog jis padės jam vis sunkėjančioje partizanams padėtyje. Liepos pabaigoje Narsuolis nusiuntė į Vilnių savo ryšininkę Marytę Venskutę-Pušaitę, kad nustatyti ryšį su apygardos vadu ir kvietė asmeniškai atvykti pasitarti.

Vietoj „vado“ kapitono Griežto liepos 25 d. atvyko smogikai A. Zaskevičius-Tautvaiša - „Bagdonas“ ir V. Staškevičius - „Aras“. Išanalizavę padėti, agentai priėmė sprendimą būrių sunaikinti rugpjūčio 12 d., kai jie susitiks ir Narsuolis tariamai grupei „partizanų“ su užsienio paštū padės pereiti į Vyčio apygardą.

Rugpjūčio 11 d. smogikai „Vilkas“, „Gegutė“, „Kerstas“, „Klevas“, vadovaujami buvusio vermachto karininko Ostin Rudolf - „Kirvio“, sunkvežimiui atvažiavo prie Kruonio miško, pėsčiomis atėjo prie Bublių k., Žiežmarių valsč. Su Narsuoliu susitiko miške jau po vidurnakčio. Trumpame mūšyje netikėtai užklupti žuvo 3-iojo bataliono vadas Antanas Praškevičius-Narsuolis, jo pavaduotojas Petras Čepulionis-Sakalas, Narsuolio brolis, kulkosvaidininkas Kazys Praškevičius-Lokys, ūkininkas Jurgis Venskėnas ir septyniolikmetis jo sūnus Adomas, nebylys. Po jiem sėkmingo žygio, žinodami, kad apylinkėse partizanų dar liko, keturi smogikai persirengė kareiviais ir nuėjo paupiu, darydami išpūdį, kad partizanai su jais žuvo mūšyje. Kiti smogikai, vaizduodami partizanus, atsišaudydami tariamai nuo juos užpuolusių kareivių bėgo per sodybas.

1948 m. rugsėjo 16 d. Juozas ir Agotas Grirkšlių sodyboje Naujasodžio k., Karmelavos valsč., DKA „vadai“ surinko likusius apylinkių partizanus. Į susitikimą su jais atėjo šeši smogikai, vadovaujami Algimanto Zaskevičiaus-Tautvaišos. Tarp smogikų buvo Antanas Chainauskas - „Šalna“, jau minėtas Rudolfas Ottingas - „Kirvis“, J. Balita - „Ažuolas“, S. Frankonis - „Vilkas“, „Serbentas“.

Smogikų taktika ta pati: grupė atvyko automobiliu prie Palemono stoties, į sodybą atėjo pėsčiomis. Kadangi buvo susirinkę ne visi partizanai, nutarta palaukti. Apie 8 val. susirinko visi. Prasidėjo skerdynės. Taip žuvo 6-ojo bataliono vadas Jonas Černiauskas-Vaidotas, būrio vadas Vytautas Janavičius-Varpas, partizanai Petras Vainius-Sakalas, Pranas Ulozas-Bevardis, ryšininkė Nastutė Rumševičiūtė-Narsutė, sodybos šeimininkai, jų septyniolikmetė duktė Skirmantė ir senutė Rožė Kuprėnienė, šeimininkė motina.

Iš Kaišiadorių apylinkių žinomi labiausiai pasižymėję šie agentai-smogikai:

Stepas Frankonis - agentas „Vilkas“. Gimė Totoriškių k. Buvęs Žaslių stribas, manoma, kad dėl politinių išistikinimų nušovės savo seserį Vandą. Mama Ona Janavičiūtė buvo iš komunistuojančio Lomenių kaimo, gi tėvelis Jonas - padorus ir geras žmogus. Net tada, kai sūnus tapo smogiku, pas jį geranoriškai užeidavo partizanai. Stasys Vilkas, g. 1894 m. Palomenėk., buvęs Kaišiadorių stribas. Algirdas Lapinskas, g. 1927 m. Rusių Rago k., Musninkų valsč., buvo partizanas, paskui slapstėsi su Adomu Matačiūnu-Diemedžiu iš Paukščių k., Žaslių valsč. A. Lapinskas 1952 rugpjūčio 30 d. buvo suimtas ir užverbuotas smogikui, išdavė ne tik savo draugą, bet buvo panaudotas Erelis ir Daugirdo būrių likvidavimui. Vytautas Šliužas iš Naujosios Slabados k., Kaišiadorių valsč. Registravosi 1945 m. liepos mėn., buvo užverbuotas. Jau 1954 m. rugpjūčio 10 d. kaip smogikas Avinėlių k. nušovė Vincą Zablacką-Kėkštą iš Joniliškių k., Kruonio valsč. Žinoma, kad 1948 m. iš Klevų Būdos k., Kaišiadorių valsč., ir Dijokiškių k., Kruonio valsč., rusų tautybės žmonių buvo suorganizuoti agentų-smogikų grupės. DKA B rinktinės partizanas Juozas Navalinskas-Beržas, suimtas Gursčių miške prie Šešuolių, buvo užverbuotas ir gavo agento slapyvardį „Žemaitis“. Padėjo nužudyti kelis Daugirdo būrio partizanus.

Grįžęs iš ligoninės Kruglovas truputį aprimo, mažiau kabinėjosi prie žmonių, mažiau gérė. Bet tai truko neilgai. Kai iš Stalinabado atvažiavo NKVD tardytojas, komendantas vėl sužvérėjo. Tremtinis pradėjo po vieną kvesti pas tardytoją. Klausinėjo, kas iš vyrų turėjo peilius, buvo nusiteikęs prieš valdžią,

Tėsinys.

Pradžia Nr. 9 (791)

Puškino kolūkyje lietuviai gyveno medvilnės džiovykloje, šeima nuo šeimos atsitvėrė lopytomis perlotypomis paklodėmis. Girti kareiviai kartu su Kruglovu nutraukė jas, sudaužė molinius indus. Viena iš Arminų mergaičių (neprisimenu, ar Zita, ar Niujolė), ištrūkusi iš persekiotų rankų, nubėgo į kitą baraką ir pašaukė vyrus. Tie, apsinginkelavę peiliais ir lazdomis, apsupo džiovyklą. Prasidėjo grumytinės. Trys „meilės ieškotojai“ buvo užmušti vietoje, o Kruglovas nuvežtas į rajono ligoninę.

Incidento nuslėpti nepavyko. Į kolūkį atvyko didelė vy-

Užmiršti tremties puslapiai

gal gyrėsi savo didvyruškumu. Grasino, jeigu tremtiniai ir toliau tylės, visus sugrūsti į kaledimą. Tačiau žmonės tylėjo.

Po kelių tardymo dienų kolūkyje vaikus pradėjo rinkti į vaikų namus, ir daugelis ne juokais išsigando. Juo labiau kad paskrido gandas: kai atims vaikus, sušaudys tėvus. Štaudaitienė atidavė abu mažukus - Ilmarą ir Reginą. „Kuo kalti tie angelėliai, - pasakė ji. - Tegul gyvena, gal užaugę kitiems papasakos, kaip vargo jų tėvai, kokias kančias jiems teko išgyventi.“ Aišku, atidavė ji vaikus - širdį sudraskė į gabalėlius, bet kitiems savo skausmo nepardonė, laikėsi iš paskutinių. Tvirta buvo moteris.

Toros pastatą ir užmuš jį patį. Iš pradžių komendantas žailbus svaidė, visa gerkle šaukė, kad jis tuos fašistus į miltelius sutrins, o likusius pakars. Bet greitai suprato, kad jo grasinimai nė vieno neįbaugino, ir ne juokais išsigando. Kai vienas iš tremtinii atnešė į vidų didelį glėbi šiaudų, tuo griebėsi už telefono ragelio. Tiesa, jis iškvietė ne rajono vadovus, o enkavēdistus. Bet ir to užteko, kad apie šį maištą sužinotų valdžia.

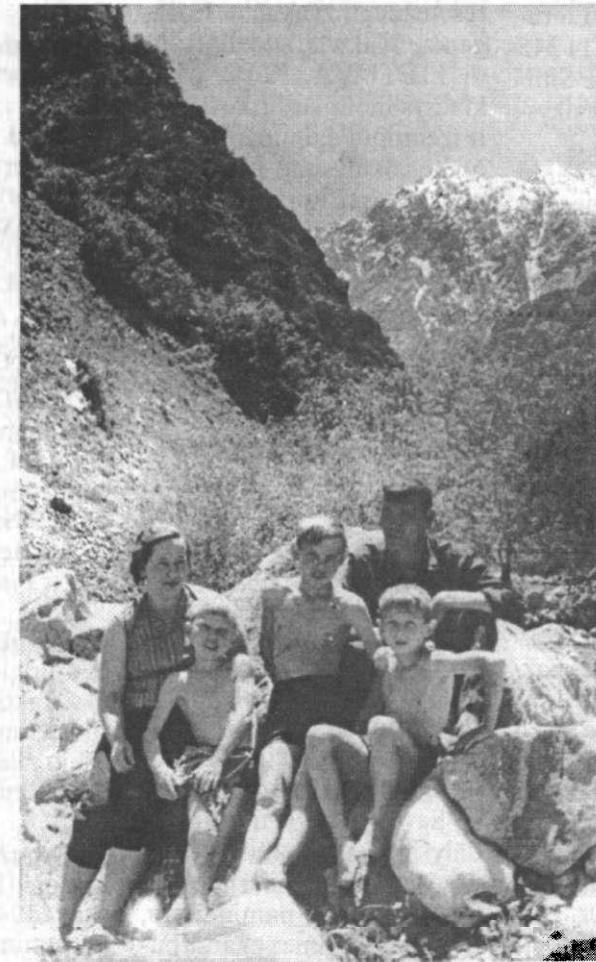
Ir vėl prasidėjo tardymai. Kruglovas visą kaltę vertė tremtiniam dėl jų nepaklusnumo, kėsinimosi į nužudyti. Tremtiniai savo ruožtu kaltino komendantą žiaurumu ir neteisingumu, prašė paskirti

Midas URBONAVIČIUS

Medvilnės plantacijų belaisviai

riausybinė delegacija, netgi atstovas iš Maskvos. Visus tremtinius po darbos uavarė ant chirmano (medvilnės džiovinimo aikšteliés). Prasidėjo tardymas - kas ir už ką nužudė „ne-kaltus“ kareivius? Beveik iki ryto buvo kamantinejami žmonės, bet nė vienas nepratariė né žodžio. Tik kai delegacija, prigrasinusi vyrus sukištė į kalėjimą, sėdo į mašinas ir išvažiavo, mūsų kungas Juozas, Stasio Gervelio brolis, pasakė: „Žmonės kuria savo istoriją patys. Tik gaila, kad ją kuria ne tai, kaip norėtų, - viską riboja aplinkybės. Mes irgi žmonės, o ne gyvuliai. Ir jeigu atsidūrėme nelaisvėje, nereikia manyti, kad su mumis galima elgtis kaip su šunimis. Tai, kas atsitiko su sovietų kareiviais, - ne mūsų kaltė, o jų pačių paleistuvystės, gyvuliškų instinktų rezultatas“.. „Svečiai“ jo kalbos neįgirdo, bet tremtiniams jis giliai krito į širdį. Žmonės tapo drąsesni, atsparesni melui ir niekšybėms.

Grįžęs iš ligoninės Kruglovas truputį aprimo, mažiau kabinėjosi prie žmonių, mažiau gérė. Bet tai truko neilgai. Kai iš Stalinabado atvažiavo NKVD tardytojas, komendantas vėl sužvérėjo. Tremtinis pradėjo po vieną kvesti pas tardytoją. Klausinėjo, kas iš vyrų turėjo peilius, buvo nusiteikęs prieš valdžią,

Kalnai vaikams buvo visas gyvenimas

Tremtiniai truputį nusirašino, kai po savaitės tardymo, nieko nepešės, tardytojas išvažiavo į sostinę. Bet greitai - naujas įvykis. Komendantas, įsiutės, kad viena iš moterų tremtinii be leidimo nuėjo į turgų, smarkiai sumušė ją ir jos vyrą. Dabar jau niekas neatsimena, ar tai buvo Gopas su žmona, ar Nojai. Žinoma tik viena - Kruglovas iš pradžių juos pasodino už grotų, o kai jie atsisakė eiti į medvilnės plantaciją, prisigérės paleido į darbą kumščius.

Užpykė lietuviai vakare atėjo į kontorą ir pareikalavo, kad komendantas paskambintų į rajoną ir iškvieštų valdžios atstovus. Jei Kruglovas to nepadarys, jie padegs kon-

naują komendantą iš vietinių gyventojų. Kruglovą pagaliau atleido iš parėigų, bet nepaliko ramybėje ir tremtinį. Juos išskirstė po įvairius kolūkius, bijodami streikų. Po kurio Taiko išlyginė ir kapačinaitės, kuriose buvo palaidoti į giminės ir artimieji...

Vingiuoti takai lyg virvutė kilpomis raitėsi per kalnus. Už kiekvieno posūkio galėjai sutikti savo mirtį. Bet mes, nepaisydami tėvų draudimo vieniems be suaugusių nei tie kalnus, šį sykį nepaklusome - susiruošėme grybauti. Taip taip, grybauti. Kai kalnuose ima tirpti sniegas, prasideda grybų sezona. Kalnų grybai panašus į musų pievagrybius, to

kie pat balti, tiktai labai dideli. Yra dviejų-trių metrų skersmens grybų. Toks grybas sukapotas netelpa į maišą. Juos taip ir vadina - baltieji grybai. O jau skanumas - neispasakytas! Išvirti aliejuje stambiais galais jie negenda, gali valgyti visą savaitę.

Pakilome į kalnus, vedami mūsų draugų Rustamo ir Saido, kokį gerą kilometrą. Snieguoti šlaitai, išmarginti tik lengvais paukščių pėdsakais, stūksojo tylūs, apšvieti blausių saulės spinduliu. Apačioje liko padrikai išsibarstę Kizilkalos kišlako namukai. Staiga dešinėje pasigirdo draftos riksmas.

(Bus daugiau)

Kviečiame paminėti didžiojo trėmimo 60-metį

Šiemet minėsime didžiojo trėmimo 60-ąsias metines. 1948 m. gegužės 22-osios 4 valandą ryto iš Lietuvos pilni ešelonai pajudėjo į įvairias tremties vietas. Tarp įvairių sovietinio režimo represijų prieš Lietuvos gyventojus trėmimai užima svarbią vietą.

Pries 60 metų

Lietuvoje tada buvo pats gražumas – obelimis ir alyvinis pakvięs 1948-ųjų pavasarį. Auštant, 4 val., visuose keliuose suūžė šimtai sunkvežimių, kareiviai apsupo sodybas ir prasidėjo didžiausias lietuvių trėmimas, pavadinimu „Vesna“. Didžiausias – pagal ištremtų žmonių skaičių. Iš tėvynės buvo išgabenta apie 40 tūkst. žmonių, iš jų 10 897 vaikai iki 15 metų. Lietuvą ne savo noru paliko 11 345 šeimos. Lietuvių laukė Sibiras: jų jėgų, prakaito, vaikystės, jaunystės, gyvybių...

Trėmimo siaubą, žmonių nerimą ir baimę, padėties beviltiškumą gerai iliustruoja ši ištrauka iš dokumentų rinkinio „Lietuvos gyventojų trėmimai 1940–1941, 1944–1953 metais“. Apie trėmimą Žemaitijoje Lietuvos KP(b) CK sekretoriui A. Sniečkui ir LSSR ministrų tarybos pirminkui Gedvilui informuoja igaliotinis K. Liaudžius: „Klaipėdos apskritijje visą laiką politinė padėtis buvo rami. Iš pradžių gyventojai buvo sutrikę, netgi gegužės 23 d., sekadienį, visos apskrities bažnyčios buvo uždarytos...

Kretingos apskritijje truko mašinų. Vežimas į stotį vyko lėtai ir užtruoko iki gegužės 23 d. vakaro. Visa tai, be abejo, sudarė sąlygas plisti provokacijams gandams – „ištisai visus išveš“... Iš pradžių Telšių gyventojai rinkosi būriais ir kiekvieną mašiną lydėjo su ašaromis. Mokymo įstaigose mokiniai verkė, alpo“. Taip rašoma KGB ataskaitose...

Audronė
KAMINSKIENĖ

Gegužės 22-osios renginiai Kaune

6 val. – susikaupimo valandėlė Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje.

7 val. – gėlių padėjimas, negrįžusiųjų pagerbimas Kauno geležinkelio stotyje.

8 val. – šv. Mišios Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje.

9–10.30 val. – kavos pertraukėlė.

11 val. – minėjimas „Trėmimai – nusikaltimai žmoniškumi“. Istorija ir atmintis“.

Renginio organizatoriai:

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos Kauno filialas,

Kauno m. savivaldybės administracijos Švietimo ir ugdymo skyrius.

Rémėjai:

Kauno m. savivaldybės administracijos Kultūros skyrius.

Vyko reguliarus Maskvos gerai suplanuotas mūsų tautos fizinis ir dvasinis naikinimo procesas. Ištremtiesiems mirtis ne kartą žvelgė į akis, bet dėl tvirtos valios ir tikėjimo šiandien jie yra šalia mūsų, pasakoja apie savo gyvenimą.

Akcija vyks visoje Lietuvoje

Minėdami didžių trėmimų norime priminti visuomenei apie mūsų tautos išgyventas kančias, tremtinio dalią. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajunga ir Lietuvos šalių organizacija kviečia šią suaktyj paminėti visoje Lietuvos kartu: **gegužės 22-osios 6 val.** ryto visų miestų ir rajonų centrų pagrindinėse aikštėse uždegti žvakučių. Iš degančių žvakučių sudėlioti žodį **LIETUVA**. Kartu pasielausysime buvusių partizanų ir tremtinų dainuojamų dainų, pasidalysime prisiminimais. Labai norėtume, kad šioje akcijoje dalyvautų kuo daugiau jaunimo.

Tą pačią dieną **10 valandą** LR Seime įvyks iškilmingas minėjimas. Į minėjimą bus pakvieti 1948 m. gegužės 22-ąją išvežti ir į Lietuvą sugrižę tremtiniai. Po to jie galės dalyvauti Seimo rūmų fojė parodos „Tremis – mano lemtis“ atidaryme. Parodą padeda parengti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras.

Taip pat LR Seimo rūmuose bus surengta tarptautinė konferencija „Trėmimai – nusikaltimai žmoniškumi“. Istorija ir atmintis“.

Savo gausiu ir nuoširdžiu dalyvavimu minėtuose renginiuose ne tik prisdėsime prie istorinių datų paminėjimo, bet ir parodysime pagarbą buvusiems tremtiniams ir Laisvės kovotojams.

Audronė
KAMINSKIENĖ

Gegužės 17 d. (šeštadienį) minėsime **63-iasias Kalniškės mūšio metines**. 11 val. šv. Mišios Simno bažnyčioje. Po pamaldų aplankysime Simno kapines, vyksime į Kalniškės mūšio vietą. Malonai kviečiame dalyvauti.

Gegužės 17 d. (šeštadienį) Plungėje įvyks 1948 m. ištremtų ir gyvenusių Buriatijoje šeimų **60-ujų** trėmimo metinių minėjimas. **12 val. šv. Mišios Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje**. Po pamaldų Kultūros centre iš ekspedicijos „Tremties vaikai“ žiūrėsime filmą apie gyvenimą Sibire. Tremtiniai ir partizanai dainas dainuos choras „Tėvynės ilgesys“. Vaišinsimės atsineštomis vaišėmis.

Kviečiame aktyviai dalyvauti. Tel pasiteirauti: (8 448) 53858, (8 448) 53652, 8 678 82764.

Gegužės 17 d. (šeštadienį) 20.30 val. Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejuje (Vilniaus al. 24, II aukštasis) įvyks renginys „Muziejų naktis“, skirtas A. Ramanausko–Vanago 90-osioms gimimo metinėms paminėti.

Kviečiame apsilankytį.

Gegužės 17 d. (šeštadienį) 18 val. teatralizuotas karo istorijos renginys „Muziejų naktis“ Kauno IX forto muziejuje (Žemaičių pl. 73, Kaunas).

Renginyje dalyvaus Lietuvos, Latvijos ir Rusijos karo istorijos kubai, kurie atkurs Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų mūsius bei supažindins su užmirštu epochą karybos istorija. Žiurovai bus vaišinami kareiviska koše bei dalyvaus tvirtovės lobio paieškoje paslaptinguose IX forto labirintuose.

Gegužės 17 d. Vytauto Didžiojo karo muziejuje – „Muziejų naktis“

Programa:

19 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje senovinio artilerijos pabūklo salvės, Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų orkestro koncertas (kapelmeisteris kpt. R. Kukulskis).

19.15 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus salėje Kauno apskrities J. Naujalių muzikos gimnazijos moksleivių koncertas.

20 val. Džakomo Pučinio (Giacomo Puccini) „Messa di Gloria“. Atlieka Kauno berniukų ir jaunuolių choras „Varpelis“ (vadovas Ksaveras Plančiūnas, koncertmeisterė Aušra Leonavičienė).

21 val. vakaro etiudai „Nakties pakeleivis“. Šoka Kauno choreografijos mokyklos moksleivai.

22 val. koncertas „Nakties varpai“. Kauno karilionu skambina Julius Vilnonis.

22.30 val. Kauno šokių teatro „Aura“ spektaklis „Su(Temos)“.

Muziejaus ekspozicijos veiks iki 01 val. nakties! Ekspozicijų ir renginių lankymas nemokamas.

Gegužės 18 d. (sekmadienį) Radviliškio buvusių tremtinų ir politinių kalinių choras „Versmė“ mini savo veiklos **15 metų** sukaktį. **12.30 val. šv. Mišios Radviliškio Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioje**. **14 val.** šventinės koncertas Radviliškio miesto kultūros rūmuose. Dalyvaus buvusių tremtinų ir politinių kalinių chorai iš Jonavos, Kuršėnų, Mažeikių.

Gegužės 18 d. (sekmadienį) Kazlų Rūdos pradinėje mokykloje (Basanavičiaus g. 28a) **13.30 val.** įvyks konferencija, skirta 1948 m. gegužės 22 d. Sovietų sajungos pradeto didžiojo trėmimo „Vesna“ 60-ties metų sukaktiai paminėti. **12 val. šv. Mišios** už negrįžusių. Kviečiame dalyvauti.

Gegužės 20 d. (antradienį) bus šventinami paminklų Vieštinės rinktinės įkūrėjui gen. P. Plechavičiui ir partizanų vadui gen. J. Žemaičiui–Vytautui pamatai. **10 val. šv. Mišios** Kauko Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje. **11 val.** eisena į Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelį. **12 val.** 600-ujų Kauko savivaldos metinių minėjimas. **13 val.** prie Amžinosis ugnies aukuro šalia Nežinomojo kareivio kapo paminklų pamažu. **18 d. Vaškevičienės**.

Gegužės 21 d. (trečadienį) Kaune, IX forto muziejuje minėsime buvusių Igarkos tremtinų **60-ąsias trėmimo metines**. Registracija nuo **11 val.**, pradžia **12 val.** Programoje: malda už mirusius.

Veršvų mokyklos moksleivių literatūrinė kompozicija „Tremties kelias“, K. Putnos kompaktinės plokšteliės „Tremtinų godo“ pristatymas, V. Putnos knygos „O mes ar sugrįšim...“ pristatymas, svečių pasiskymai ir buvusių Igarkos tremtinų atsiminimai, Ukmurgės choro „Tremtinys“ koncertas. Po to žiūrėsime dokumentinius ir vaizdo filmus apie Igarką ir palaikų pervežimą į Lietuvą. Kviečiame dalyvauti visus buvusių Igarkos tremtinius ir ekspedicijų dalyvius. Teirautis tel. (8 37) 345 255 Aldonas Krinickienės.

Skelbimai

Gegužės 22 d. (ketvirtadienį) Šiauliųje įvyks 1948 m. tremties **60-mečio** paminėjimas. **18 val. Šiaulių Katedroje** bus aukojamos šv. Mišios už negrįžusių. Po šv. Mišių skverelyje prie savivaldybės įvyks minėjimas. Dalyvaus vyrų ansamblis „Vidurnaktynežuvė“, choras „Tremtinys“ ir Aukštabalio vidurinės mokyklos saviveiklininkai. Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Gegužės 22–23 d. Lietuvos Respublikos Seimo III rūmų konferencijų salėje (Gedimino pr. 53) Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras (LGGRTC) rengia tarptautinę konferenciją „Trėmimai – nusikaltimai žmoniškumui. Istorija ir atmintis“, skirtą didžiojo 1948 m. trėmimo **60-mečiui** atminti.

Gegužės 22 d. konferencijos pradžia **11 val.** **Gegužės 23 d. – 10.30 val.**

Gegužės 23 d. (penktadienį) Raseiniuose rengiamas Vakarų Lietuvos (Jūros) sričies ir Kęstučio apygardos partizanų vadų **Antano Bakšio** ir **Vaclovo Ivanausko 85-ujų metinių** minėjimas. **12 val. šv. Mišios** Raseinių Švč. Mergelės Marijos Dangun Ėmimo bažnyčioje. **13–14 val.** gėlių padėjimas žiūties vietose. **14–16 val.** suaktyj paminėjimas Raseinių „Kalno“ viduriuje mokykloje.

Gegužės 24 d. (šeštadienį) Panevėžio r., Berčiūnuose, rengiamas buvusių **Krasnajarsko** kr. **Partizansko** r. tremtinų susitikimas. Minėsime 1948 m. trėmimo 60-metį. **13 val. šv. Mišios** Berčiūnų bažnyčioje. Po pamaldų stovyklos patalpose įvyks vakaronė. Pasiteirauti tel. 8 682 52 418

Dalės Vaškevičienės. **Gegužės 24 d. (šeštadienį)** Jonavoje minėsime 1948 m. trėmimo **60-ąsias metines**. **10 val.** Jonavos parapijos bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už negrįžusių ir Tėvynėje mirusius 1948 m. tremtinius. Po pamaldų Jonavos kraštoto muziejuje pagerbsime tremtinius, atlaikiusius negandas ir iki šiol aktyviai dalyvaujančius veikloje. Aptarsime praėjusiais metais numatytais darbus. Koncertuoja Jonavos buvusių tremtinų ir politinių kalinių choras „Viltis“. Kviečiame dalyvauti LPKTS Jonavos filialo narius. Vaišinsimės atsineštomis vaišėmis.

Gegužės 24 d. (šeštadienį) **13 val.** rengiamas buvusių **Zulumajaus** tremtinų susitikimas. **13 val. šv. Mišios** Šiluvos koplyčioje. Po jų – bendri pieštūs Valinčių sodyboje.

2008 m. gegužės 16 d.

Tremtinys

Nr. 18 (800)

7

Skelbimai

Gegužės 24 d. (šeštadienį) 13 val. rengiamas buvusių Zamos miesto tremtinių susitikimas. 13 val. šv. Mišios Šiluvos koplyčioje. Po jų – bendri pietūs bandruomenės salėje.

Gegužės 24 d. (šeštadienį) įvyks Maklakovo tremtinių susitikimas. 10.30 val. Marijampolės Šv. Vincento bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už tremtyje ir Lietuvoje mirusius tremtinius. Po pamaldų aplankysime Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejų.

Gegužės 24 d. (šeštadienį) Vilkaviškyje rengiamas Krasnojarsko kr. Mansko r. Malyj Unguto buvusių tremtinių susitikimas, skirtas 1948 m. trėmimo 60-mečiui paminėti. 9 val. šv. Mišios Vilkaviškio katedroje. Po pamaldų susitikimas Jono Basanavičiaus téviškėje Ožkabaliuose. Pasiteirauti tel. (8 342) 56 080 Zitos Vaškevičienės.

Gegužės 24 d. (šeštadienį) Lekėčiuose minėsime Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną. 10 val. šv. Mišios Lekėčių bažnyčioje. 11 val. paminėjimas prie paminklo Lekėčių krašto partizanams. 12 val. išvyka į partizanų J. Būteno ir P. Jurkšaičio žūties vietą. 13 val. rezistencijos dalyvių pagerbimas, Lietuvos kariuomenės ginkluotės paroda-pristatymas Lekėčių girininkijoje. Vaišinsimės kareiviskai koše. Koncertuos Girėnų kaimo kapela.

LPKTS ir LK Kauno įgula gegužės 25 d. (sekmadienį) 13.30 val. Kaune, Eucharistinio kongreso metu, kviečia pagerbti Lietuvos laisvės kovotojus. Buvusius partizanus, ryšininkus, rémėjus malonai prašome rinktis Santakos parko priegose (už Kunigų seminarijos). Atsineškite kovų vėliavas.

Gegužės 31 d. kviečiame į tradicinį septintajį Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos ir Tėvynės sajungos Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos jaunesniosios kartos sąskrydį Raudondvario pilyje, Kauno rajone, skirtą Lietuvos valstybės atkūrimo ir Lietuvos kariuomenės įkūrimo 90-osioms bei 1948 metų trėmimo 60-osioms metinėms paminėti.

Programa:

10.30 val. – LPKTS, TS PKTF, TS narių ir jaunesnių kartos bei jų šeimos narių, svečių, Jaunuju konservatorių lygos, jaunimo organizacijų (Lietuvos kudirkaičių, birutiečių, maironiečių, jaunųjų šaulių, skautų) registracija. Automobilių parkavimas prie Lietuvos žemės ūkio inžinerijos instituto.

11 val. – šv. Mišias Raudondvario bažnyčioje aukos kunigas dekanas Augustinas Paulauskas.

Giedos Raudondvario kultūros centro mišrus choras (vadovė Renata Miščikienė).

11.45 val. – formuoja kolona ir eisenā į Raudondvario pilį, grojant LK Karinių oro pajėgų orkestrui (vadovas kpt. R. Kukulskis).

12 val. – sąskrydžio atidarymas, vėliavos pakėlimas – P. Jakučionis, A. Lukša, J. Čepėnė, Lietuvos himnas (vedėjai V. Kaminskas, O. Stašaitienė).

Sąskrydžio aukuro įžibimas (ugni nuo Tauro apygardos memorialo „Skausmo kalnelio“ atneš Veiverių Tomo Žilinskio gimnazijos moksleiviams bei nuo Nežinojo kario kapo Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodely-

je – jaunieji šauliai bei LPKTS Kauno filialo jaunesnių kartos nariai).

12.20 val. – pranešimas, skirtas Lietuvos valstybės atkūrimo, Lietuvos kariuomenės įkūrimo 90-osioms bei 1948 metų trėmimo 60-osioms metinėms paminėti. Istorikas D. Juodis. Lietuvos kudirkaičių montażas. Dainuoja mamosios poezijos grupė (vadovas A. Svidinskis).

12.50 val. – svečių, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos ir Tėvynės sajungos narių pasisakymai ir sveikišimai.

14 val. – LK Karinių oro pajėgų orkestro koncertas (vadovas kpt. R. Kukulskis).

14.40 val. – ekskursija po Raudondvario pilį. Parodos „Motina tremtinė“, „Sibiro misija“ atidarymas ir lankymas (vadovai J. Rimkus ir V. Žalienė). Filmuotos medžiagos iš Sibiro misijų peržiūra.

15 val. – prie bendrovaišių stalo pakvies Raudondvario kultūros centro kaimo kapela (vadovės V. Polianskiene ir J. Paveraitienė).

15.30 val. – sporto varžytuvės atkurtos LLKS Priskėlimo

Užjaučiame

Buvusi politinių kalinių, pirmaių „Tremtinio“ klubo prezidentą Balį GAJAUSKĄ nuoširdžiai užjaučiame dėl staigios žmonos Irenos mirties.

**LPKTS valdyba,
„Tremtinio“ redakcija**

Su pasididžiavimu prisimename velionių

Antaną PAULAVIČIŪ, kuris partizaniškomis dainomis stiprino Toronto (Kanada) lietuvių dvasią. Jam mirus, Jo šeimai reiškiu nuoširdžią užuoja autą.

**Haris LAPAS,
garbės generalinis
konsulas (1988–2004)**

Gegužės 25 d. (sekmadienį) Obeliuose, Rokiškio r., minėsime Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną. 12 val. šv. Mišios Obelių bažnyčioje. 13.15 val. iškilminga eisenė į kapines. 15 val. paminklo partizanams pašventinimas. 14 val. Lietuvos kariuomenės šventinė ceremonija.

ILSEKITES RAMYBEJE

Alfonsas Suveizdis

1925–2008

Gimė Biržų r. Smiltiškių k. 1944–1946 m. partizanavo. 1945 m. dalyvavo Biržų giroje mūšyje su sovietų kariauna. 1946 m. areštuotas ir nuteistas. Kalėjo Permės, Mordovijos, Omsko, Karagandos lageriuose. Mégindamas pasprukti iš lagerio buvo suimtas ir nuteistas 10 metų. Į Lietuvą grįžo 1960 m. Apsigynė Biržuose. Dirbo miškų ūkyje vairuotoju. Buvo aktyvus LPKTB narys.

Palaidotas Vilniaus kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTB Biržų filialas

Mindaugas Svilas

1937–2008

Gimė Telšiuose. Šeimoje augo du broliai. 1941 m. šeima ištremta į Tomsko sr. Paaugės Mindaugas tremtyje lankė mokyklą. Baigė Žemės ūkio mechanizacijos technikumą. 1959 m. šeima grįžo į Lietuvą, apsigynė Lentvaryje. Mindaugas sukurė šeimą, užaugino du sūnus.

Palaidotas Lentvario kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Lentvario filialas

Stanislovas Kneižys

1922–2008

Gimė Radviliškio r. Sklioniškio k. ūkininkų šeimoje. Buvo aktyvus partizanų ryšininkas. Namuose buvo įrengtas bunkeris. 1949 m. areštuotas ir nuteistas 25 m. Kalėjo Vorkutoje. Į Lietuvą grįžti neleido. Apsigynė Latvijoje. 1964 m. grįžo į Lietuvą. Šeimą sukurė Sibire, užaugino dukterį ir sūnų.

Palaidotas Šiaulių kapinėse.

Užjaučiame šeimą ir giminęs.

LPKTS Radviliškio filialas

Vytautas Burba

1930–2008

Gimė Lazdijų r. ūkininkų šeimoje, auginusioje penkis vaikus. Brolis žuvo partizanaudamas. 1951 m. Vytautas ištremtas į Irkutsko sr. Čeremchovo miestą, dirbo statybose. Į Lietuvą grįžo 1957 m., apsigynė Radviliškyje. Dirbo statybose.

Palaidotas Šiaulių kapinėse.

Užjaučiame šeimą ir giminęs.

LPKTS Radviliškio filialas

Gegužės 25 d. (sekmadienį) įvyks Krasnojarsko kr. Mansko r. Badžeisko miškų ūkio (Kedrova, Narva, Orešna, Pimija, Šyrokij Log, septinto, dešimto barako) ir kitų vietovių buvusių tremtinių, partizanų, jų giminės susitikimas. Bus pagerbtas Subačiaus apyl., Kupiškio r., partizanai. **11 val. šv. Mišios Subačiaus** geležinkelio stoties Pranciškaus Asyžiečio bažnyčioje. Popamaldū vyksime prie „Magazino“, kur buvo niekinami partizanų palaiakai, vėliau pagerbsime tremtinius prie geležinkelio stoties koplystulpio, Stračnių kapinėse aplankysime bandrą partizanų kapą. Vaišinsimės „Dangivos“ valgykloje (Biržų g., Subačiuje).

Gegužės 31 d. (šeštadienį) Varėnos r., Perlojoje, įvyks buvusių Krasnojarsko kr. Taštypo r. Matuoro apylinkės tremtinių susitikimas. **11 val. šv. Mišios Perlojos** bažnyčioje. Po pamaldų bendrausime, vaišinsimės atsineštomis vaišėmis. Pasiteirauti tel. 8 610 42857 Juozo Ciūnio arba tel. 8 618 13551 Vandos Ciūnienės.

Birželio 7 d. (šeštadienį) rengiamas buvusių Irkutsko srities Usoles r. Taljano gyv. tremtinių susitikimas. **11 val. šv. Mišios Kauno r. Garliavos** bažnyčioje. Po pamaldų vyksime į Ilgakiemio kultūros namus. Vaišinsimės atsineštomis vaišėmis, prisiminsime tremties metus. Kviečiame dalyvauti. Teirautis tel. (8 37) 390 901, 8 684 93 635.

SL289

Redaktorė: Jolita Navickienė
Redakcija: Aušra Šuopytė, Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214
Indeksas: 0117. **El. paštas:** tremtinys@erdves.lt, **LPKTS puslapis interne:** <http://www.lpkts.lt>
Įmonės kodas: 3000 32645. **Ats./sask. AB "Vilniaus bankas", kodas:** 70440, **Nr. LT18 70440600 0425 8365.**
Spausdino spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai
Offsetinė spauda 2 sp. lankai. Tiražas 3860. Užs. Nr. **Kaina 1,40 Lt**